

Мирјана Ђукић,*
Асистент Правног факултета,
Универзитет у Приштини са привременим
седиштем у Косовској Митровици

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
10.5937/zrpfno-21954

UDK: 343.9.02:343.575
343.241

Раd примљен: 11.09.2019.

Раd прихваћен: 29.01.2020.

НЕДОЗВОЉЕНА ПРОИЗВОДЊА, ДРЖАЊЕ И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА КАО ОБЛИК ИСПОЉАВАЊА ОРГАНИЗОВАНЕ КРИМИНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ (НОРМАТИВНИ И ПРАКТИЧНИ АСПЕКТ)

Апстракт: У контексту међународне и националних норматива, производња и промет опојних дрога дозвољена је само у медицинске и научне сврхе. Свако поступање које те границе превазилази представља злоупотребу. Кривично дело недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога један је од видова злоупотребе, који поприма озбиљнија обележја ако је извршен од стране криминалне организације. Организована производња и трговина наркотицима, утиче на проширење њиховог обима, број извршилаца је већи, већа је и понуда на нарко тржишту, а самим тим се повећава и број конзумента. Оправдано је овде присутна строга казнена политика, али се њоме постижу контраефекти, у смислу да је нарко мафија на овом пољу више него икада активна. Са друге стране, наш законодавац овде не предвиђа забрану ублажавања казне, услед чега је пружена могућност извршиоцу да са јавним тужиоцем учествује у преговорима. Један број извршилаца кривичног дела из члана 246. става 4. је процесуиран редовним путем пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом, а од 2013. године почињу се, услед померања, или боље речено укидања горње границе запрећене казне, склапати споразуми о признању кривичног дела. Нема сумње у ефикасност поступка у овом другом случају, али је дискутабилно да ли се ублажавањем казне може постићи специјална и генерална превенција.

Кључне речи: недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога, организовани криминалитет, забрана ублажавања казне, консесуалне кривичнопроцесне форме.

* mirjana.djukic@pr.ac.rs

1. Увод

На зачетке уживања опојних дрога наилазимо код старих народа, Сумера, Египћана, а данас Нигеријаца и других, који су их најпре користили у медицинске сврхе, ради ублажавања болова, јер аналгетици нису постојали, да би се касније прешло на њихово конзумирање зарад сопственог уживања. Данас је међу неким народима то уобичајена појава. Користио се најпре опијум, док је временом развој хемијске индустрије омогућио појаву више врста опојних дрога, кокаина, хероина, марихуане, а у лабораторијским условима су се почеле производити синтетичке дроге. Поред производње чистих опијата, почеле су се производити и супстанце које саме по себи нису опојне дроге, али могу послужити, или обично служе за њихову производњу.

У оваквом проширеном обиму производње разноврсних опојних дрога, криминалне организације су нашле погодно тле за ширење својих криминалних активности, видевши у томе велики извор прихода. Кријумчарење наркотика представља примарну активност већег броја криминалних организација (United Nations Office of Drug and Crime, 2002).¹ Некада су то биле класично хијерархијски структуриране криминалне организације, а данас доминацију преузимају регионалне хијерархије, мрежне структуре у различитим видовима (Vu, 2012: 123-124). Иако универзалана шема деловања наркомафије не постоји, јер су организације различито структуриране, начин њиховог рада и њихови циљеви суштински остају исти. Једни производе, други прерађују, трећи продају директно или преко посредника, четврти стечен профит улажу у легалне активности, како би га задржали. Све је већи број извршилаца, а уз то и конзумента. Како би се заштитило здравље људи, међународним и националним документима је производња и промет ограничена само на потребе лечења и у научне сврхе, тако да све мимо тих граница представља злоупотребу. Злоупотреба има више видова, а фокус је стављен на производњу и трговину наркотицима.

Отежано доказивање вечити је проблем који стоји пред органима гоњења, код свих кривичних дела које врше криминалне организације. Главни чиниоци који томе доприносе су закон ћутања и у последње време све већа корумпираност државних органа. За превазилажење овог проблема користе се посебне доказне радње примењиве само код кривичних дела организованог криминала, а ако не дају успеха, услед доказног дефицита

¹ Према спроведеном истраживању Радне групе за наркотице, које је обухватило криминалне организације у шеснаест земаља, трговина наркотицима показала се као примарна криминална активност у дванаест криминалних организација.

искказ сведока саучесника може помоћи правосудним органима у успешном процесуирању других чланова криминалне организације.

2. Међународни и национални оквири

Готово да се не може замислити трговина наркотицима искључиво на подручју једне државе, изузев ако конзументи бораве на подручју где је њено узгајање најраспрострањеније. Промет опојних дрога не представља само национални, већ и међународни проблем. У овим редовима пажњу ћемо посветити напорима међународне заједнице у правцу борбе против овог облика криминалне делатности, која укључује велики број земаља на европском континенту.

Борбу на међународном плану обележио је низ конвенција: Међународна конвенција о опијуму од 23. јануара 1912. године, Међународна конвенција о опијуму од 19. фебруара 1925. године, Конвенција о ограничењу производње и регулисању расподеле опојних дрога од 13. јула 1931. године, Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године, Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и Конвенција Организације уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци од 19. децембра 1988. године (Делибашић, 2014а: 71-83). Ширење злоупотребе опојних дрога, њихово штетно дејство по физичко и психичко здравље људи, условили су потребу да се успостави сарадња међу државама како би се различитим видовима злоупотреба стало на пут (Стојановић, Перић, 2007: 193). На светском нивоу се почело интервенисати 1912. године, када је од стране представника дванаест земаља усвојена Међународна конвенција о опијуму, а ступила је на снагу 1921. године (Делибашић, 2014а: 72). Ова Хашка конвенција представља први међународни споразум којим је регулисано ограничење злоупотребе опијума, деривата опијума и кокаина (дозвољава производњу, прераду и куповину предметних супстанци само у медицинске сврхе) (Делибашић, 2014а: 72). Наредна, Конвенција о опијуму од 1925. године незнатно проширује листу опојних дрога, тако што поред опијума, његових деривата и кокаина, регулише ограничење злоупотребе лишћа коке и индијске конопље (Делибашић, 2014а: 73). Наведеним Конвенцијама међународна заједница је начинила прве кораке у правцу сузбијања злоупотреба опојних дрога на светском нивоу. Већ у Конвенцијама које следе, недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога и психотропних супстанци налази основ за инкриминацију (Ђурђић, Јовашевић, 2010: 134-135). Јединствена конвенција о опојним дрогама од 1961. године садржи четири табеле у којима је дата листа забрањених

опојних дрога (њихова је примена ограничена само у медицинске и научне сврхе, док се злоупотребом сматра гајење, фабрикација, држање, понуда, пуштање у продају, расподела, куповина, продаја, превозење, увоз, извоз опојних дрога).² Кажњивим се сматра и удруживање или договор ради вршења неке од наведених радњи.³ Конвенција о психотропним супстанцама од 1971. године садржи четири табеле у којима је дата листа забрањених психотропних супстанци, те сходно томе предвиђа мере које ће државе потписнице регулисати у складу са својим правним системима, у циљу спречавања злоупотреба психотропних супстанци.⁴ Дозвољена је њихова употреба само у медицинске сврхе, док се кажњивим сматра свако поступање супротно одредбама ове Конвенције (гајење, увоз, извоз, фабрикација).⁵ Конвенцијом Организације уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци од 1988. године, обједињене су и употпуњене одредбе претходне две Конвенције. У складу са тиме, као основне облике кажњивих дела везаних за производњу и промет опојних дрога и психотропних супстанци, Конвенција предвиђа:⁶ 1) Производњу, прераду, екстракцију, припрему, понуду, понуду за продају, дистрибуцију, продају, испоруку, посредовање, слање, транспорт, увоз или извоз било које опојне дроге или психотропне супстанце, које Конвенција на листи предвиђа као забрањене; а) Узгој опијумског мака, жбунова коке или биљке канабис за сврхе производње опојних дрога; б) Поседовање или куповину опојних дрога, ради вршења било које од претходно набројаних активности; в) Производњу, транспорт или дистрибуцију опреме, материјала, са знањем да ће се користити за незаконит узгој, производњу или продају опојних дрога или психотропних супстанци; 2) Организовање, управљање или финансирање било којег од наведених дела; 3) Трансфер својине стечене неким од набројаних дела, ради прикривања њеног незаконитог порекла, или помагања другом лицу умешаном у нека од наведених дела, како би избегло законске последице, односно санкционисање; 4) Стицање својине са знањем да је преносилац

2 Члан 36. став 1. Уредбе о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/64.

3 Члан 36. став 2. Уредбе о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/64.

4 Члан 1. Закона о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 40/73.

5 Члан 22. Закона о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 40/73.

6 Члан 3. став 1. Закона о ратификацији Конвенције Организације уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 14/90.

исту стекао неким од наведених дела; 5) Учествовање, удруживање или заверу, у намери да се почини или помогне, подстиче, саветује друго лице, ради извршења неког од наведених дела. Набројана дела добијају тежи облик у неком од следећих случајева:⁷ 1) Умешаност у прекршај организоване групе криминалаца којој прекршилац припада; 2) Умешаност прекршиоца у друге међународне организоване криминалне активности; 3) Умешаност прекршиоца у друге незаконите радње омогућене чињењем неког од прекршаја из става 1.; 4) Употреба насиља или ватреног оружја од стране прекршиоца; 5) Ако постоји веза између прекршаја и службе у којој је прекршилац запослен; 6) Виктимизација или коришћење малолетног лица; б) Чињење прекршаја у казненој институцији, институцији за преваспитање, или неком објекту друштвене службе у који долазе школска деца, ђаци, студенти, ради стицања образовања, спортских и друштвених активности; 7) Претходна осуда прекршиоца за сличне прекршаје у земљи или иностранству.

У упоредном приказу фокус ће бити усмерен осим на основни, и на тежи облик, који врши криминална организација. Притом, санкционисање у појединим земљама зависи од врсте и количине опојне дроге којом се недозвољено тргује. Појам, врсте, производња и промет опојних дрога, предвиђени су националним законима, тако да се кажњивим третира свако поступање које са њима није у складу.

Кривично законодавство Руске Федерације, познаје неколико облика овог кривичног дела. Први јесте основни облик, који се састоји у незаконитој производњи, набавци, складиштењу, транспорту, отпреми или продаји опојних дрога, за који је предвиђена казна затвора у трајању од четири до осам година.⁸ Други облик састоји се у вршењу основног облика кривичног дела, од стране групе, за који је запређена казна затвора од пет до дванаест година.⁹ Трећи, уједно и најтежи, подразумева вршење основних радњи од стране организоване криминалне групе, односно криминалне организације, за који закон предвиђа казну затвора од осам до дванаест година.¹⁰

7 Члан 3. став 5. Закона о ратификацији Конвенције Организације уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 14/90.

8 Article 228.1.1. Criminal Code Of The Russian Federation (1996, amended 2012) (English version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

9 Article 228.1.2. Criminal Code Of The Russian Federation (1996, amended 2012) (English version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

10 Article 228.1.3. Criminal Code Of The Russian Federation (1996, amended 2012) (English version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

Кривични законик Украјине, попут руског, предвиђа основни, тежи и најтежи облик, саврло малим разликама у прописаним казнама. Први облик, обухвата недозвољену производњу, набавку, складиштење, транспорт, отпрему, продају опојних дрога, за који законик прописује казну затвора у трајању од четири до осам година.¹¹ Други, тежи облик, постоји када је основни извршен од стране групе, или ако су дистрибуцијом опојних дрога обухваћене образовне, културне, спортске установе, и за њега је запрећена казна затвора од шест до десет година.¹² Трећи и најтежи облик, предвиђен је у случају да су радње основног облика извршене од стране организоване криминалне групе, односно криминалне организације, или је предмет трговине већа количина опојне дроге, за које закон предвиђа казну затвора од девет до дванаест година.¹³

У кривичном законодавству Шпаније, за основни облик (узгој, набавка, транспорт, отпрема, или на други начин омогућавање незаконитог конзумирања опојних дрога или психотропних супстанци) запрећена је казна затвора у трајању од три до шест година, а за дело извршено од стране криминалне организације (тежи облик) прописана казна затвора износи од девет до дванаест година.¹⁴

Законодавство Италије, која се традиционално сматра колевком мафије, за основни облик (производња, прерада, продаја, нуђење на продају, превоз, испорука опојних дрога) предвиђа казну затвора у трајању од шест до двадесет година,¹⁵ дакле присутан је веома широк казнени распон. Тежи облик постоји када се три или више лица удруже ради вршења радњи из основног облика овог кривичног дела (за организаторе оваквог удружења запрећена је казна затвора од најмање двадесет година, док је за лица која као чланови удружења учествују у извршењу радњи из основног облика, запрећена казна затвора од најмање десет година).¹⁶

11 Стаття 307. (1) Criminal Code of Ukraine (2013, amended 2016) (Ukrainian version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

12 Стаття 307. (2) Criminal Code of Ukraine (2013, amended 2016) (Ukrainian version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

13 Стаття 307. (3) Criminal Code of Ukraine (2013, amended 2016) (Ukrainian version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

14 Article 368., Article 369 bis. Criminal Code of the Kingdom of Spain (1995, as of 2013) (English version), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

15 Art. 73. Decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309, *G. U. Serie Generale* n. 255 del 31-10-1990-Suppl. Ordinario n. 67.

16 Art. 74. Decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309, *G. U. Serie Generale* n. 255 del 31-10-1990-Suppl. Ordinario n. 67.

У Енглеској, висина казне за недозвољени промет, зависи од врсте опојне дроге. Ако се тргује кокаином, метадоном, хероином, екстазијем, или ако је предмет неовлашћене производње и промета ЛСД, прописана је казна доживотног затвора, а ако су предмет трговине канабис, барбитурати, синтетички канабиноиди и друге опојне дроге које се на сматрају толико опасним, предвиђена је казна затвора у трајању од седам до четрнаест година.¹⁷

Кривично законодавство Словеније као основи облик, предвиђа незакониту производњу, прераду, продају супстанци, које су проглашене опојним дрогама, а прописује казну затвора у трајању од најмање једне до највише десет година.¹⁸ Тежи облик постоји када се радње из основног, врше према малолетном лицу, или ментално ометеној особи, било да је у питању лакши, средњи или тежи облик менталне ретардације (казна затвора предвиђена за овај облик износи од три до петнаест година).¹⁹ И на крају, као најтежи, предвиђен је основни облик који врши криминална организација, а за њега је запређена казна затвора у трајању од пет до петнаест година.²⁰

Кривична законодавства преосталих земаља бивше Југославије, изузев Републике Србије, међу тежим облицима не прецизирају вршење дела од стране криминалне организације, већ предвиђају организовање мреже преподаваца. То може, али и не мора бити чврсто структурирана криминална организација. На такве одредбе наилазимо у законодавствима Хрватске и Црне Горе.

Хрватски законодавац предвиђа неколико облика овог кривичног дела. Основни, који подразумева неовлашћену производњу или прераду супстанце која је проглашена опојном дрогом (запређена казна затвора у трајању од шест месеци до пет година), или неовлашћену производњу, прераду, увоз, извоз, или на други начин стављање у промет опојних дрога (запређена казна затвора од једне до дванаест година).²¹ Дело добија тежи облик ако се опојна дрога у оквиру недозвољене трговине нуди детету, или лицу ометеном у менталном развоју, или се то чини

17 <https://www.gov.uk/penalties-drug-possession-dealing>, посећено 29.11.2018.

18 Article 186 (1) Criminal Code of the Republic of Slovenia (2008), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

19 Article 186 (2) Criminal Code of the Republic of Slovenia (2008), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

20 Article 186 (3) Criminal Code of the Republic of Slovenia (2008), доступно на: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

21 Članak 190. (1), (2) Kaznenog zakona, *Narodne novine*, broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17 i 118/18.

у образовној, културној, установи намењеној спортским, друштвеним активностима (запрећена казна затвора од три до петнаест година), или ако је организована мрежа преподаваца ради вршења основног облика овог кривичног дела (запрећена казна, затвор од најмање три године).²²

У Кривичном законнику Босне и Херцеговине, акценат је у основном облику стављен на недозвољену трговину опојним дрогама (међународна продаја, нуђење на продају, превозење, пренос, посредовање у међународној продаји, или на други начин стављање у промет опојних дрога), за који је запрећена казна затвора од најмање три године.²³ Код другог облика, обухваћена је углавном производња опојних дрога (у међународној трансакцији неовлашћено прављење, набавка, давање на употребу супстанци са знањем да ће бити употребљене за производњу опојних дрога), а за то законодавац предвиђа широк казнени распон, затвор од једне до десет година.²⁴ Тежим обликом предвиђено је организовање групе, или припадништво групи, која је организована ради вршења неког од основних облика кривичног дела (производњу или продају).²⁵

У кривичном законодавству Црне Горе основни облик базиран је на неовлашћеној производњи и стављању у промет опојних дрога на неки од следећих начина: производња, прерада, продаја, нуђење на продају, куповина, држање или пренос ради продаје, или на неки други начин стављање у промет супстанци које су проглашене за опојне дроге (запрећена је казна затвора од две до десет година).²⁶ Као тежи облици предвиђени су организовање мреже препродаваца или посредника, затим продаја или нуђење опојне дроге малолетном или лицу ометеном у душевном развоју, или ако је у промет стављена опојна дрога која може довести до тешког нарушавања здравља (за ове облике запрећена је казна затвора од три до петнаест година).²⁷

22 Članak 190. (3), (4) Kaznenog zakona, *Narodne novine*, broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17 i 118/18.

23 Član 195. (1). Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10.

24 Član 195. (3) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10.

25 Član 195. (4). Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10.

26 Član 300. stav 1. Krivičnog zakonika Crne Gore, *Sl. List RCG*, br.70/2003, 13/2004-ispr. i 47/2006 i *Sl. List CG*, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011-dr. Zakon, 40/2013, 56/2013-ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015-dr. Zakon, 44/2017 i 49/2018.

27 Član 300. stavovi 3. i 4. Krivičnog zakonika Crne Gore, *Sl. List RCG*, br.70/2003, 13/2004-ispr. i 47/2006 i *Sl. List CG*, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011-dr. Zakon, 40/2013,

Кривични законик Републике Србије познаје један основни, два посебна, један лакши и два тежа облика. Основни облик, за који је прописана казна затвора од три до дванаест година, односи се на недозвољену производњу, прераду, продају, нуђењу на продају, куповину, држање, посредовање у продаји, или на неки други начин стављање у промет оних супстанци које су проглашене за опојне дроге.²⁸ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама предвиђа производњу и промет опојних дрога од стране правног лица које је на основу поднетог захтева за ове активности добило дозволу од Министарства здравља.²⁹ Свака радња мимо ових легалних оквира представља кривично дело.³⁰

Посебни облици су усредређени на недозвољену производњу (неовлашћено узгајање мака или психоактивне конопље, или друге биљке из које се добија опојна дрога и набавка опреме или материјала за које учинилац зна да су намењени производњи опојних дрога).³¹ За оба посебна облика предвиђена казна затвора од шест месеци до пет година. Учиниоцу који открије од кога набавља опојну дрогу, закон пружа могућност да се може ослободити од казне.³² Овај лакши облик је предвиђен највероватније због отежаног доказивања овог кривичног дела (Делибашић, 2014б: 82), односно доказног дефицита, посебно ако је извршено од стране криминалне организације. У погледу тежих облика, први се односи на вршење дела од стране групе (запрећена казна затвора од пет до петнаест година), а други од стране организоване криминалне групе (казна затвора од минимум десет година).³³

Забраном ублажавања казне, наш законодавац није заобишао ни ово кривично дело, што је генерално изазвало критички став појединих

56/2013-испр., 14/2015, 42/2015, 58/2015-dr. Zakon, 44/2017 i 49/2018.

28 Члан 246. став 1. Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

29 Чланови 22.-25. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, *Сл. гласник РС*, бр. 99/2010 и 57/2018.

30 Члан 5. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, *Сл. гласник РС*, бр. 99/2010 и 57/2018.

31 Члан 246. ставови 2. и 6. Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

32 Члан 246. став 5. Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

33 Члан 246. ставови 3. и 4. Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

теоретичара. Рестрикцијом је обухваћено осам кривичних дела, од којих су четири обухваћена апсолутном рестрикцијом (силовање, обљуба над немоћним лицем, обљуба са дететом и трговина људима), а четири релативном, у смислу забране ублажавања казне за поједине облике кривичних дела (недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога, отмица, изнуда и недозвољени прелаз државне границе и кријумчарење људи). Постоје ли уопште критеријуми којима се законодавац руководио при увођењу рестрикције ублажавања казне, и како су уопште кривична дела обухваћена апсолутном рестрикцијом, као што је силовање на пример, доведена у везу са делима на која се односи релативна рестрикција, недозвољеним прелазом државне границе или недозвољеном производњом и стављањем у промет опојних дрога (Стојановић, 2012: 253)? На овај начин је један општи институт кривичног права, релативизиран, што не би требало дозволити, посебно имајући у виду индивидуализацију казне затвора. Конкретно, код кривичног дела из члана 246. Кривичног законика Републике Србије, за дело које врши група забрањено је ублажити казну, али не и ако је дело извршено од стране организоване криминалне групе. Ублажавања казне у овом другом случају део је концепта сарадње између јавног тужиоца и окривљеног који је као припадник организације извршио кривично дело. Томе у прилог говоре статистички подаци које смо приказали у оквиру поступања ТОК и Специјалног суда поводом недозвољене производње и стављања у промет опојних дрога извршене од стране припадника криминалних организација. По постигнутом договору о врсти и висини казне, Суд је у једном броју случајева прихватио споразум о признању кривичног дела и применио институт ублажавања казне према окривљеном. Овим свакако не оправдавамо рестрикцију ублажавања казне којом се учиниоци појединих кривичних дела стављају у неједнаке позиције, али желимо указати на то да ублажавања казне у овом случају, не ремети могућност спровођења консесуалних кривичнопроцесних форми, које поступак чине ефикаснијим, каква је рецимо споразум о признању кривичног дела.

3. Кријумчарење опојних дрога као организована криминална активност

Једно од важних обележја организоване криминалне делатности јесте вршење кривичних дела зарад стицања економске добити, профита. Ово је уједно кључни сегмент којим се подвлачи јасна линија разликовања у односу на терористичке организације, чији су циљеви идеолошког карактера. Највећа добит се након нафтне индустрије у свету остварује трговином наркотицима (Делибашић, 2014а: 56; Jenner, 2011: 902). С тога

и не зачуђује што је управо ово кривично дело примарна активност већег броја криминалних организација. Главни снаббевач нарко тржишта кокаином је Колумбија, која преко својих нарко картела остварује више од 30% учешћа у глобалном нарко тржишту, а према извештају UNODC, у 2016. години, то је учешће износило 68,5% (United Nations of Drug and Crime, 2018). Главни, уједно и најозлоглашенији нарко картели, заслужни за снаббевање дрогом, јесу картел Меделин и картел Кали (Rosen, Bagley, 2015: 144).

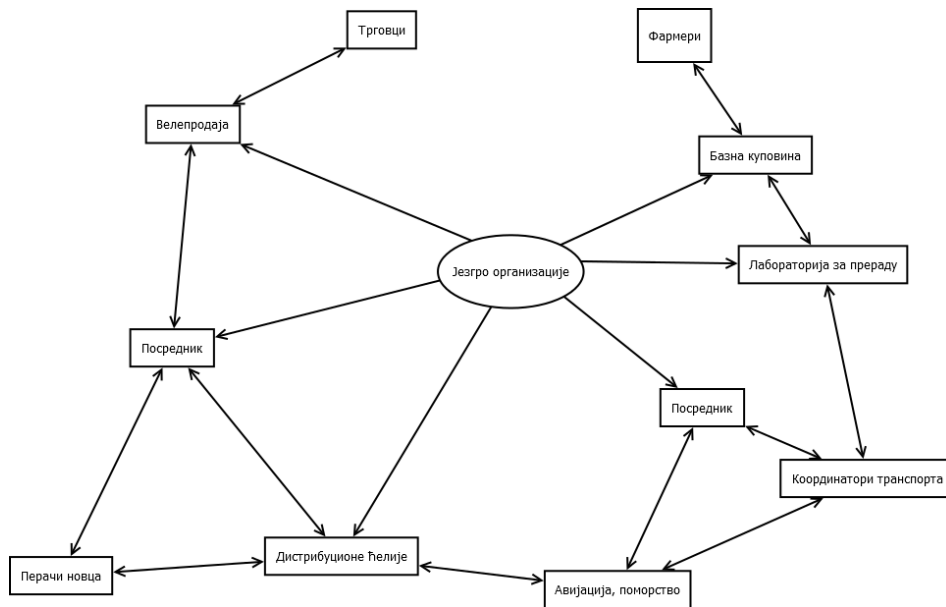
Коза Ностра, Сицилијанска мафија, своју криминалну каријеру је започела крађом стоке, пљачкама и изнудама (Russo, 2013: 9). Временом губи локални карактер и развија се у транснационалну организацију, која се примарно бави трговином наркотицима, углавном хероином (Dickie, 2004: 232). Камора, Кампанијска мафија, је почетак своје каријере обележила шверцом цигарета. Кроз сарадњу са Сицилијанском мафијом, путеве кријумчарења цигарета преображава у руте кријумчарења хероина, какав тренд је задржала и данас, јер већим делом контролише трговину хероина у Европи (Felia, 2016: 40). Међу наведеним италијанским криминалним организацијама, једино је са трговином наркотицима започела од момента стварања, Н'дрангета. Везујући се за Јужну Америку, Канаду и Аустралију, трговала је кокаином, да би касније када се проширила на цело Средоземље, прешла на трговину хашишом и лековима (Sergi, 2018: 428).

Производња, а посебно промет опојних дрога, изискује добру организацију, професионализам, повезаност не само чланова организације, већ успостављање чврстих веза са представницима државне власти, помоћу којиху крајњој линији једна криминална организација и опстаје. Производња се односи на процес настанка природних и синтетичких опојних дрога. Узгој и прерада појединих природних дрога, попут мака и конопље који се прерађују у опијум и хашиш, су најраспрострањенији на Бурми, Тајланду, Лаосу, у Пакистану, местима која чине појас Златног троугла и Златног полумесеца (Мијалковић, 2009: 37). Производња синтетичких дрога одвија се у лабораторијским условима, где је осим набавке прекурсора, потребно повезати се са хемичарима или фармацеутима, како би се добио жељени производ (Мијалковић, 2009: 38). Посебна рецептура је неопходна, јер се може десити да дође до грешке, и тако добије смртоносна опојна дрога, која доводи до жртава већег дела популације, нажалост, најчешће малолетника. Колумбијски нарко картели су специфични по томе што осим подгрупа за узгој, имају и оне које су специјализоване за производњу синтетичких дрога, дакле располажу лабораторијама за производњу, а истовремено имају и оне које обављају послове транспорта.

На изузетно дугим рутама кријмчарења, дрога прође кроз руке минимум осам посредника, а притом се сваки пут и добит удвостручи (Делибашић, 2014а: 56). Колумбија представља почетну одредницу канала кријумчарења кокаина на северноамеричком тржишту, који се морским путем транспортује до Мексика или Централне Америке, затим копном до Канаде и САД-а (United Nations of Drug and Crime, 2010). Одатле се транспортује у контејнерским пошиљкама морским путем у Европу. Балканска рута главни је коридор за кријумчарење хероином, а повезује Авганистан са руским нарко тржиштем (United Nations of Drug and Crime, 2010). Свака криминална организација има чланове специјализоване за тровину наркотицима. Почињу са устаљеним путевима, али их врло брзо мењају како би били недостижни органима гоњења, тако да руте никада нису исте.

Универзална шема деловања наркомафије не постоји, јер организација и подела послова унутар криминалне организације зависи од тога како је она структурирана. Осим класичних хијерархијских, данас су заступљени и други видови структуре, тако да се зависно од тога у литератури презетују различити модели, или шеме деловања. *Kenney* презетује различите моделе структуре колумбијских нарко картела, а определили смо се за један од њих, мрежно структуриран, којим је на сликовит начин приказана узајамна повезаност и функционисање не само чворова који се баве узгојем, већ и оних који врше лабораторијску прераду или производњу, до оних који обављају послове транспорта, ваздушним, или морским саобраћајем, даље уручујући предметне супстанце дистрибуционим ћелијама, које их на крају прерасподељују на тржишту.

Фигура 1 приказује мрежно структурирану криминалну организацију, која припада типу кружне мреже, или звезда мреже. У самом центру се налази језгро организације (основна група или основни чвор), које управља периферним чворовима, организује трансакције међу њима, организује финансирање испорука кокаина (*Kenney*, 2007: 243-244). Строго води рачуна о томе да идентитет вође остане неоткривен, а у спрези са надлежним државним органима настоји да нелегалне активности покрије легалним. Периферни чворови обављају послове транспорта, прераде, дистрибуције дроге, прање новца. Вертикална одговорност периферних чворова негира слику о разасутости, која је само привидна на први поглед.

Фигура 1: Стрелице са једном главом означавају односе засноване на вертикалној одговорности, док оне са две главе означавају односе засноване на хоризонталној одговорности (Kenney, 2007: 244). Директиве потичу из језгра, периферни чворови су за сваки поступак њему одговорни. Хоризонтална представља узајамну одговорност међу периферним чворовима.

Посебно питање се односи на то како се државе суочавају са организованим кријумчарењем наркотика. Кључну улогу у томе играју његово откривање и доказивање. Како је по среди прекогранични криминал, најважнију улогу у откривању опојних дрога, која се може транспортовати различитим врстама саобраћаја, играју царински службеници. Њихова пажња је усредсређена на устаљене руте и праћење њихових промена, уобичајена места скривања (Одаловић, 2016: 376), које год да је превозно средство у питању, а најчешће су то аутомобили (Алексић, Шкулић, 2011: 263), незаобилазни су и индикатори кријумчарења, развијени из богате криминалистичке праксе и искуства (Алексић, Шкулић, 2011: 267).

Узорак заплете предметне супстанце доставља се на физичко-хемијску анализу лабораторији Министарства надлежног за унутрашње послове и Безбедносно-информативне агенције. Током саслушања осумњиченог, а на основу количине заплете опојне дроге, установити да ли је била намењена сопственој употреби, или продаји, не би требало да представља проблем. Ако је по среди мања количина опојне дроге, радиће се о

кривичном делу неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а КЗ РС. Иако овим чланом није прецизирано колико би требало да износи мања количина, ако се пође од тога да једну дозу чини количина од 0,25 до 0,5 грама, онда доза која прелази један грам не би требало да се третира као мања количина.³⁴ Ово важи за оне дроге које се узимају интравенозно или ушмркавањем, као што су хероин и кокаин, док у погледу лаких дрога, као што је марихуана, став треба да изгради судска пракса од случаја до случаја (Вуковић, Станојчић, 2015: 291). Ако се ради о већој количини опојне дроге, радиће се о кривичном делу из става 1. члана 246. КЗ РС, који као једну од радњи извршења предвиђа држање опојне дроге намењене продаји. У том случају као доказ може послужити саслушање осумњиченог, односно информације које садржи записник о саслушању, а имају квалитет доказа, заплењена већа количина опојне дроге и у најбољем случају сведочење уживаоца који су куповали дрогу од учиниоца.

Хијерархијска структурираност и „закон ћутања“, само су неки од чинилаца који отежавају откривање и доказивање кривичних дела организованог криминала. Органима гоњења може бити проблем да у конкретном случају открију и докажу извршење кривичног дела недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога од стране саучесника, кроз чије је руке у нарко ланцу предметна супстанца претходно прошла, а затим уручена на даљи транспорт осумњиченом. Тада би најбоља варијанта била да је осумњичени као непосредни извршилац припадник најниже лествице, а да је директиву добио од припадника који се на хијерархијској лествици налази непосредно изнад њега. Органи гоњења тада већ могу размишљати и ићи у правцу концепта сарадње са окривљеним који ће против саучесника сведочити, и тада се заправо може и говорити о доказивању овог кривичног дела из члана 246. став 4. КЗ РС. Наравно да је и ова ситуација релативног карактера, јер окривљени приступа сарадњи са јавним тужиоцем добровољно. Неки су спремни да прекрше „закон ћутања“, па ради добијања повластица приступају сведочењу против саучесника. Органи гоњења тада настоје да од окривљеног добију што више информација везаних за криминалну организацију којој припада. Обично се у САД-у, услед доказног дефицита, прибегава закључењу споразума о сведочењу, већим делом код овог кривичног дела (Simons, 2002: 939). Такви случајеви су у пракси довели до успешних резултата, откривања других чланова, па чак и вођа, зависно од тога како је организација структурирана, односно да ли је лидер познат осталим припадницима, или не. Код колумбијских нарко картела, ситуација је већ другачија, јер их чине ћелије које су невезане међусобно, а

34 <https://www.pravniportal.com/dokazivanje-krivichnog-dela-neovlascena-proizvodnja-i-stavljanje-u-promet-opojnih-droga-iz-cl-246-kz/>, посећено 21.03.2019.

није им познато чак ни име лидера. У Италији, значајна улога у откривању и доказивању кривичних дела уопште, па и недозвољене производње и стављања у промет опојних дрога, припада категорији сарадника правде (Так, 1997: 22). Највише сарадника правде потиче из Коза Ностре, Каморе, а занемарљив број из Ндрангете (разлог томе лежи у породичним везама на којима се ова организација заснива).³⁵

Осим исказа сведока који је и сам припадник криминалне организације, могу се користити и друга доказна средства. За ово кривично дело, типична је контролисана испорука, или склапање симулованих послова, или нека од мера инфилтрације у криминогену средину, прикривени иследник, на пример. Ове мере јесу значајне када говоримо о сузбијању организованог криминалитета, али је питање колико се успешно могу спровести. Осим тога, рачуна се на потпуну кооперативност лица које је и само члан организације, и не само на то, већ и искреност, јер ће у супротном одговарати за кривично дело давање лажног исказа.

Окривљени који нису спремни да ризикују свој и животе чланова најуже породице, кривицу преузимају на себе. У наредним редовима приказаћемо кроз анализу статистичких података, како они бивају процесуирани пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом Републике Србије.

4. Недозвољена производња, држање и стављање у промет опојних дрога као организована криминална делатност у пракси пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом у периоду од 2012. до 2017. године

Као кривично дело типично за криминалне организације, недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога заступљена је како у редовној кривичној процедури, тако и у процедури поводом споразума о признању кривичног дела пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом. Да би се о томе формирала јаснија слика, кроз три табеле ћемо приказати статистичке податке који се односе на: стадијуме процесуирања учинилаца наведеног кривичног дела, за период од шест година, од 2012. до 2017. године, пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом, ради утврђивања тога у колико је случајева учинилац успешно процесуиран, односно у коликом су броју

³⁵ http://www.camera.it/_bicamerale/leg15/commbicantimafia/documentazionetematica/25/schedabase.asp#Normativa, посећено 17.11.2018. Члан Ндрангете би морао да открије велики број лица са којима је у сродству, у првом, другом, трећем степену... Зато се веома мали број њених чланова одлучује на овај корак.

изречене осуђујуће пресуде у односу на број поднетих кривичних пријава и покренутих истрага; структуру осуђујућих пресуда; споразуме о признању кривичног дела из члана 246. става 4. КЗ РС закључених пред ТОК, и колике је казне затвора изрекао Специјални суд, уважавајући договор о врсти и висини казне између јавног тужиоца и окривљеног, као и у коликом је износу одузета имовинска корист, у периоду од пет година, од 2013. до 2017. године.

Табела 1.

Процесуирање учинилаца кривичног дела из члана 246. КЗ РС пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом у периоду од 2012. до 2017. године

Година	Поднете кривичне пријаве	Наредба о спровођењу истраге	Подигнуте оптужнице	Осуђујуће пресуде	Ослобађајуће пресуде
2012	34	34	63	35	/
2013	3	3	19	42	2
2014	26	26	13	2	/
2015	29	29	16	37	3
2016	54	54	34	26	1
2017	40	37	27	21	2
Укупно	186	183	172	163	8

Извор: <http://rjt.gov.rs/sr/informacije-o-radu>

Табела 2.

Структура осуђујућих пресуда за кривично дело из члана 246. КЗ РС у периоду од 2012. до 2017. године

Година	Казна затвора	Условна осуда	Новчана казна	Одузимање предмета	Одузимање имовинске користи
2012	35	/	/	26	7
2013	42	/	/	25	14
2014	2	/	/	1	1
2015	36	1	/	3	3
2016	26	/	/	16	4
2017	21	/	2	13	4
Укупно	162	1	2	84	33

Извор: <http://rjt.gov.rs/sr/informacije-o-radu>

Табела 3.

Споразум о признању кривичног дела из члана 246. КЗ РС пред Тужилаштвом за организовани криминал и Специјалним судом у периоду од 2013. до 2017. године

Година	Укупан број закључених споразума о признању кривичног дела	Број закључених споразума за кривично дело из члана 246. става 4. КЗ РС	Укупно трајање изречене казне затвора	Новчани износ одузете имовинске користи
2013	60	19	119 година и 7 месеци	52.020 евра
2014	36	1	3 године и 6 месеци	9.000 евра
2015	87	12	43 године и 7 месеци	3.500 евра
2016	88	12	45 година и 5 месеци	15.090 евра и 34.000 динара
2017	117	11	42 године и 5 месеци	5.000 евра
Укупно	388	55	254 године и 6 месеци	94.610 евра и 34.000 динара

Извор: <http://rjt.gov.rs/sr/informacije-o-radu>

5. Закључак

Као један од видова злоупотребе опојних дрога, недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога поприма озбиљнија обележја у контексту организованог криминалитета. Најпре, предмет кријумчарења су велике количине опојних дрога, углавном кокаина и хероина, јер доносе највећи профит на нарко тржишту. Већа понуда за собом повлачи и већи број конзумента, који у стању зависности могу вршити кривична дела, обично имовинска, услед недостатка новчаних средстава за куповину дрога. Не треба занемарити ни штетне последице по здравље, у извесном броју случајева чак и са смртним исходом. Још више забрињава чињеница да су у последње време то малолетна лица, која се већ након првог или другог конзумирања, више не могу одупрети овом пороку. Са друге стране, већи степен опасности носи здруживање (кумулација) криминалне енергије чланова криминалне организације. Вероватноћа да ће добро испланирана и организована трговина наркотицима бити реализована је далеко већа, него да то чини мањи број лица која нису удружена свим снагама.

Национална законодавства земаља које су инкорпорирале одредбе међународних Конвенција, предвиђају као тежи облик извршење овог кривичног дела од стране криминалне организације. Поред наведених, разлог томе је, у том случају, његово отежано откривање и доказивање и

поред сарадње међународних и националних надлежних органа на пољу сузбијања организоване криминалне делатности. Један број осумњичених је спреман да сноси сву кривицу, а један, иако свестан да их чека освета, опредељује се за сведочење против саучесника, зарад добијања привилегија током поступка.

Забрана ублажавања казне коју наше законодавство познаје за поједина кривична дела и поједине облике кривичних дела, критикована је у кривичноправној теорији, уз аргумент да се њоме нарушава један општи кривичноправни институт. Осим тога, један број окривљених се доводи у неједнаку позицију, како у оквиру редовне кривичне процедуре, тако и код појединих консесуалних кривичнопроцесних форми. Забрану ублажавања казне наш законодавац предвиђа и код појединих облика кривичног дела недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога, али не и код тежег облика из става 4., када дело врши криминална организација. Забрана ублажавања казне повлачи немогућност ослобођења од казне, а како код овог тежег облика она није предвиђена, не ремети се концепт сарадње јавног тужиоца са окривљеним. То смо показали кроз праксу ТОК-а и Специјалног суда, пред којима су учиниоци кривичног дела из члана 246. процесуирани редовним путем, а било је и случајева закључења споразума о признању предметног кривичног дела. У највећем броју случајева редовни поступак је окончан изрицањем осуђујуће пресуде. Истрага је покренута у односу на 183 лица, а поступак окончан правноснажно у односу на 163 лица осуђујућом, а у односу на 8 лица ослобађајућом пресудом. Структуру осуђујућих пресуда највећим делом чини казна затвора, потом мера безбедности одузимање предмета, затим мера одузимања имовинске користи, док најмањи проценат осуда чини условна осуда и новчана казна као споредна. У односу на 20 лица истрага је остала нерешена, обустављена или прекинута. Од укупног броја закључених споразума, споразум о признању кривичног дела из члана 246. став 4. КЗ РС закључен је у 14% случајева и окончан осуђујућом пресудом уз коју је одузета имовинска корист у великом новчаном износу. У односу на укупан број правноснажно окончаних поступака, готово да је занемарљив број нерешених истрага услед недостатка доказа. Одузимањем имовинске користи стало се на пут томе да се нелегално стечен профит касније привидно покрије легалним активностима. Органи уско специјализовани за процесуирање кривичних дела организованог криминалитета су у анализираном шестогодишњем периоду показали висок степен стручности, ажурности и ефикасности и поред чињенице да се ради о сложеним кривичним делима која се тешко откривају, а још теже доказују.

Мимо наведених успеха, дискутабилно је да ли се ублажавањем казне за кривично дело из члана 246. става 4. када се закључи споразум о признању кривичног дела, може остварити сврха кажњавања, специјална и генерална превенција. Можда би одузета имовинска корист (иако нема карактер кривичне санкције) могла да одврати учиниоца од поновног извршења истог кривичног дела, али не видимо ефекат генералне превенције, јер су у анализираном периоду сваке календарске године извршиоци редовно процесуирани, или су ступили у преговоре са јавним тужиоцем. Рачунајући да њихова кривица неће бити доказана, или да дело неће бити откривено, или да ће у крајњем случају бити блаже кажњени, а да притом неће бити откривено порекло новца, или друге стечене имовинске користи, учиниоци се као припадници криминалних организација све више препуштају извршењу овог кривичног дела.

Литература/References

Decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309. *G. U. Serie Generale* n. 255 del 31-10-1990-Suppl. Ordinario n. 67.

Dickie, J. (2004). *Cosa Nostra: A History of the Sicilian Mafia*. New York: Palgrave Macmillan.

Felia, A. (2016). *The Invisible Camorra: Neapolitan Crime Families across Europe*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

<http://rjt.gov.rs/sr/informacije-o-radu>

http://www.camera.it/_bicamerale/leg15/commbicantimafia/documentazione/tematica/25/schedabase.asp#Normativa, 17.11.2018.

<https://www.gov.uk/penalties-drug-possession-dealing>, 29.11.2018.

<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

<https://www.pravniportal.com/dokazivanje-krivicnog-dela-neovlasce-na-proizvodnja-i-stavljanje-u-promet-opojnih-droga-iz-cl-246-kz/>, 21.03.2019.

Jenner, M. S. (2011). International Drug Trafficking: A Global problem with domestic solution. *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 18(2). 901-928.

Kazneni zakon. *Narodne novine*. Broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17 i 118/18.

Kenney, M. (2007). The Architecture of Drug Trafficking: Network Forms of Organisation in the Colombian Cocaine Trade. *Global Crime*. 8/3. 233-259.

Krivični zakon Bosne i Hercegovine. *Službeni glasnik BiH*. Br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10.

Krivični zakonik Crne Gore. *Sl. List RCG*. Br.70/2003, 13/2004-ispr. i 47/2006 i *Sl. List CG*, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011-dr. Zakon, 40/2013, 56/2013-ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015-dr. Zakon, 44/2017 i 49/2018.

Rosen, J. Bagley, B. (2015). *Drug Trafficking, Organized Crime, and Violence in the Americas Today*. Gainesville: University Press of Florida.

Russo. C. (2013). *Sicilian Mafia: A True Crime Travel Guide*. Rock Hill: SC:Strategic Media Books.

Sergi, A. (2018). What's in a Name? Shifting Identities of Traditional Organized Crime in Canada in the Transnational Fight against the Calabrian 'Ndrangheta. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*. 60/4. 427-454.

Simons, A. M. (2002). Departing ways: Uniformity, Disparity and Cooperation in Federal Drug Sentences. *Villanova Law Review*. 47/4. 921-963.

Tak, P. J. P. (1997). Deals with Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 5(1). 2-26.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2002). *Results of a Pilot Survey of a Fourty Selected Organised Criminal Groups in Sixteen Countries*.

United Nations of Drug and Crime. (2010). *World Drug Report*.

United Nations of Drug and Crime. (2018). *World Drug Report*.

Vy, L. (2012). Organized Crime Typologies: Structure, Activities and Conditions. *International Journal of Criminology and Sociology*. 1. 121-131.

Алексић, Ж. Шкулић, М. (2011). *Криминалистика*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.

Вуковић, С. Станојчић, Г. (2015). *Коментар кривичног законика са судском праксом, регистром појмова и табеларним приказом свих кривичних дела*. Београд: Пословни биро.

Делибашић, В. (2014а). *Сузбијање злоупотреба опојних дрога са становишта кривичног права*. Београд: Службени гласник.

Делибашић, В. (2014б). Поједина спорна питања у вези са опојним дрогама. *Crimen*. 1/V. 75-88.

Ђурђић, В. Јовашевић, Д. (2010). *Кривично право - посебни део*. Београд: Номос.

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама. *Сл. гласник РС*. Бр. 99/2010 и 57/2018.

Закон о ратификацији Конвенције о психотропним супстанцама. *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*. Бр. 40/73.

Закон о ратификацији Конвенције Организације уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци. *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*. Бр. 14/90.

Кривични законик. *Службени гласник РС*. Бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

Мијалковић, С. (2009). Деловање наркомафије. *Ревија за безбедност*. 4/09. 36-43.

Одаловић, Т. (2016). Улога Управе царина у борби против кријумчарења наркотика. *Култура полиса*. III (31). 371-379.

Стојановић, З. (2012). *Коментар кривичног законика*. Београд: Службени гласник.

Стојановић, З. Перић, О. (2007). *Кривично право - посебни део*. Београд: Правна књига.

Уредба о ратификацији Јединствене конвенције о опојним дрогама. *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*. Бр. 2/64.

Mirjana Đukić, MA

Teaching Assistant,

Faculty of Law in Kosovska Mitrovica,

University of Priština, Head Office in Kosovska Mitrovica

**ILLICIT PRODUCTION, POSSESSION AND MARKETING OF NARCOTICS AS
A FORM OF ORGANIZED CRIME: NORMATIVE AND PRACTICAL ASPECT**

Summary

In the context of international and national normative framework, the production and marketing of narcotic drugs is permitted only for medical and scientific purposes. Any activity that exceeds these legally established boundaries constitutes an abuse. The criminal offense of illicit production and marketing of narcotic drugs is a form of abuse which has more serious features if it is committed by a criminal organization. Organized production and trafficking of narcotics expands the availability of narcotics on the market, which necessarily increases the number of executors, the supply in the drug market, and the number of consumers. In such circumstances, rigorous criminal policy is fully justified, but it is often counterproductive, given that the narco-mafia is more active than ever in this field. On the other hand, the Serbian legislator does not provide for the prohibition of mitigating the sentence, which gives the perpetrator the opportunity to participate in negotiations with the public prosecutor (plea bargaining). Thus, a number of perpetrators of the criminal offense envisaged in Article 246 (para. 4) were prosecuted on a regular basis by the Prosecutor's Office for Organized Crime and the cases have been tried before the Special Court for Organized Crime. However, since 2013, as a result of abolishing the upper limit of imprisonment, criminal offenders may enter into plea bargaining agreements (on recognition of the committed criminal offenses). There is no doubt about the effectiveness of the latter proceedings, but it is still debatable whether general and special prevention can be achieved by mitigating the punishment.

Keywords: *illicit production and marketing of narcotics, organized crime, ban on mitigating punishment, consensual forms of criminal procedure.*